

HÖGSTA DOMSTOLENS DOM

meddelad i Stockholm den 25 januari 2024

Mål nr

T 4849-22

PARTER

Klagande

Gjensidige Forsikring ASA Norge, 995568217, genom Gjensidige
Forsikring ASA Norge, svensk filial, 516407-0384
Box 3031
103 61 Stockholm

Ombud: Advokaterna YF och MB

Motpart

Möbellind i Boden AB, 556358-9422
Box 114
943 23 Öjebyn

Ombud: Advokaterna JDR, CN och VK

SAKEN

Rätt till försäkringsersättning

ÖVERKLAGAT AVGÖRANDE

Svea hovrätts dom 2022-06-17 i mål T 438-21

DOMSLUT

Högsta domstolen fastställer hovrättens domslut.

YRKANDEN I HÖGSTA DOMSTOLEN

Gjensidige Forsikring ASA Norge har yrkat att Högsta domstolen, med ändring av punkten 2 i hovrättens dom, fastställer tingsrättens mellandom och förklarar att Möbellind i Boden AB inte är berättigat till försäkringsersättning enligt allriskmomentet, punkten 5.k, i egendomsförsäkringsavsnittet i den kombinerade företagsförsäkringen hos Gjensidige med försäkringsnummer x, på grund av skadehändelsen den 25 mars 2018 då taket på varuhuset på fastigheten B T 17:4 rasade in.

Möbellind i Boden AB har motsatt sig att hovrättens dom ändras.

DOMSKÄL**Bakgrund**

1. Efter stängningsdags på eftermiddagen den 25 mars 2018 rasade taket in på Mio möbelvaruhus i Boden. Vid raset totalförstördes butiksdelen och den egendom som fanns i byggnaden. Möbellind äger fastigheten som byggnaden var belägen på.
2. Möbellind omfattas av en kombinerad företagsförsäkring hos Gjensidige. I försäkringen finns avsnitten egendom, avbrott och ansvar. I egendomsavsnittet anges – under rubriken 5.b Naturskada och dammggenombrott – att försäkringen

täcker vissa uppräknade risker, bl.a. med koppling till snölast (grundmomentet). Vidare anges under rubriken 5.k Allrisk (allriskmomentet) att ersättning betalas för plötslig och oförutsedd fysisk skada som orsakas av annan skadehändelse än sådan som anges i bl.a. 5.b Naturskada och dammgenombrott. (Se angående den närmare villkorstexten i p. 14 och 15.)

3. Möbellind väckte talan mot Gjensidige och yrkade att tingsrätten skulle fastställa att Möbellind har rätt till försäkringsersättning enligt allriskmomentet och att försäkringsersättningen uppgår till drygt 64 miljoner kronor. Möbellind anförde att raset hade orsakats av bristande byggnadskonstruktion och att skadan till följd av raset – som var plötslig och oförutsedd – täcks av allriskmomentet. Gjensidige bestred talan bl.a. på den grunden att skadehändelsen var snölast och att sådana skadehändelser inte täcks av allriskmomentet. Tingsrätten beslutade att pröva frågan huruvida skadehändelsen omfattas av allriskmomentet enligt följande mellandomstema.

Är Möbellind berättigat till försäkringsersättning enligt allriskmomentet, punkten 5.k, i egendomsförsäkringsavsnittet i den kombinerade företagsförsäkringen hos Gjensidige, med försäkringsnummer x, på grund av skadehändelsen den 25 mars 2018 då taket på varuhuset på fastigheten B T 17:4 rasade in.

4. Tingsrätten kom fram till att raset inte omfattas av allriskmomentet eftersom det enligt tingsrättens mening inte utgjorde en plötslig och oförutsedd skada.

5. Hovrätten har däremot ansett att Möbellind är berättigat till ersättning under försäkringen. Hovrätten har gjort bedömningen att skadan varit plötslig och oförutsedd, att den orsakats av annan skadehändelse än sådan som anges i grundmomentet 5.b Naturskada och dammgenombrott samt att skadans

uppkomst eller omfattning inte påverkats av någon händelse som är undantagen från försäkringen.

Frågorna i målet

6. Målet gäller om Möbellind är berättigat till ersättning för takraset enligt allriskmomentet i den kombinerade företagsförsäkringen. Detta aktualiserar frågor om hur försäkringsvillkoren ska förstås och särskilt vad som menas med att en skada ska vara oförutsedd.

Rättsliga utgångspunkter för bedömningen

Tolkning av försäkringsavtal

7. Vid tolkningen av ett försäkringsvillkor av standardkaraktär ska hänsyn tas till ett antal faktorer. Det centrala är ofta det omtvistade villkorets ordalydelse, främst villkorets ordalydelse i objektiv mening utifrån textens normala språkliga betydelse. När ordalydelsen ger utrymme för olika tolkningar kan ledning sökas i systematiken och de övriga försäkringsvillkoren. Också andra faktorer kan ha betydelse, exempelvis villkorets syfte, i den mån ett sådant går att utröna, och vad som sakligt sett är en förnuftig och rimlig reglering. Vilken eller vilka tolkningsfaktorer som ska vara utslagsgivande får avgöras utifrån en helhetsbedömning i det enskilda fallet. (Jfr bl.a. ”Epidemiavbrottsförsäkringen” NJA 2023 s. 630 p. 9–11 med vidare hänvisningar.)

Bevisbördan

8. Högsta domstolen har i flera avgöranden tagit ställning till bevisbördans placering i tvister om försäkringsersättning. Med hänvisning till bl.a. denna rättspraxis har rättsläget ibland beskrivits på så sätt att försäkringsstagaren har bevisbördan för sådana omständigheter som medför att villkor som

reglerar försäkringsavtalets omfattning är tillämpliga. Försäkringsbolaget har å andra sidan bevisbördan för sådana förhållanden som gör villkor om undantag från försäkringen tillämpliga. Högsta domstolen har också ofta fördelat bevisbördan på detta sätt. (Jfr ”Bilbranden i Sollentuna” NJA 2021 s. 983 p. 4.)

9. Även om en sådan utgångspunkt för fördelningen av bevisbördan många gånger leder till ett tillfredsställande resultat inger det betänkligheter att låta uppdelningen i omfattningsvillkor och undantagsvillkor vara ensamt styrande. Detta sammanhänger med att det kan vara svårt att avgöra hur ett villkor ska klassificeras. Det är dessutom ofta möjligt för försäkringsbolag att vid utformningen av villkoren välja om en viss ansvarsbegränsning ska konstrueras som en omfattningsbestämmelse eller som ett undantag. Fördelningen av bevisbördan riskerar därmed att i praktiken i alltför hög grad avgöras av utformningen av det enskilda försäkringsavtalet.

10. Domstolen bör mot denna bakgrund vid bedömningen av frågor om bevisbördans placering i mål om försäkringsersättning också beakta sådana faktorer som i allmänhet tillmäts betydelse vid bestämmande av bevisbördans placering i tvistemål, såsom parternas möjligheter att säkra bevisning. I det sammanhanget bör hänsyn bl.a. tas till att det generellt sett är svårt att bevisa frånvaron av en omständighet.

Orsakssamband

11. Ska försäkringstagaren vara berättigad till ersättning enligt en försäkring krävs att en täckt risk (fara) har orsakat en händelse som medfört en skada som omfattas av försäkringen. Det föreligger då ett försäkringsfall. Det kan uppkomma problem att avgöra orsaken när två eller flera risker samverkar till skadan, s.k. samverkande skadeorsaker. Är båda riskerna täckta av den

aktuella försäkringen uppstår sällan några problem. Skulle däremot den ena av två risker vara undantagen från försäkringen eller inte omfattas av den i försäkringen angivna risken, och därmed falla utanför försäkringen, ställs problemet på sin spets.

12. Inom försäkringsrätten tillämpas i dessa situationer inte den inom skadeståndsrätten använda orsaksläran fullt ut. Vissa begränsningar måste nämligen göras för att ansvaret inte ska bli oförutsägbart. Som utgångspunkt används i stället inom försäkringsrätten den s.k. huvudorsaksläran. Den innebär i korthet att man frågar efter vilken orsak som är den huvudsakliga, dominerande eller viktigaste, och det blir styrande för vilken försäkring som ska bära hela skadan.

13. Det ska i detta sammanhang framhållas att det redan av lag kan framgå vilket orsakssamband som krävs. Så är fallet exempelvis beträffande trafikskadelagen (1975:1410), där det anges att skadan ska ha uppkommit i följd av trafik. I vissa fall passar det mindre väl att tala om den huvudsakliga eller dominerande orsaken när försäkringstagarens intressen framträder tydligt såsom i konsumentförsäkring och personförsäkring. Slutligen ska framhållas att försäkringsvillkoren kan reglera hur sådana situationer ska bedömas, något som är fallet vid olycksfallsförsäkring. Villkorens utformning blir då avgörande framför de allmänna principerna.

Omfattningsvillkoren i detta fall

14. I försäkringsvillkorens allriskmoment anges omfattningen av försäkringen i relevanta delar på följande sätt.

5.k Allrisk

5.k.1 Vad försäkringen gäller för

Ersättning betalas för plötslig och oförutsedd fysisk skada på egendom som

orsakas av annan skadehändelse än sådan som anges i

[...]

- 5.B Naturskada och dammgenombrott

[...]

15. I punkten 5.b Naturskada och dammgenombrott i försäkringsvillkorens grundmoment anges att försäkringen gäller för skada på bl.a. byggnad och egendom i byggnad genom vissa angivna risker. Villkoren har följande lydelse.

5.b Naturskada och dammgenombrott

5.b.1 Vad försäkringen gäller för

5.b.1.1 Storm, hagel och snölast på tak

Försäkringen gäller för fysisk skada på byggnad, på denna fast monterad egendom samt egendom i byggnad genom

- storm, varmed avses vind med en hastighet om minst 21 meter per sekund,

[...]

- snölast på tak som uppkommer i direkt samband med extrem nederbördsmängd eller andra extrema väderleksförhållanden under förutsättning att det på grund av väderleksförhållandena inte varit möjligt att undanröja snötrycket och att tidigare snöbelastning på taket inte påverkat skadan.

Med skada genom storm, hagel eller snölast avses att egendomen har skadats av

- vindkraften,

[...]

- tyngden av snö...

Det är en annan skadehändelse än en sådan som anges i grundmomentet

16. Parterna är ense om att grundmomentet 5.b. inte är tillämpligt på den aktuella skadan. När det gäller allriskmomentets tillämplighet har Gjensidige hävdad att det av formuleringen framgår att försäkringen i den delen endast omfattar skadehändelser som inte ”anges” i grundmomentets villkor om naturskada, vilket enligt Gjensidige innefattar alla skadehändelser som omfattas av den definition av snölast som finns i villkorets andra stycke. Eftersom skadehändelsen enligt Gjensidige var snölast faller skadan utanför allriskmomentet.

17. Enligt grundmomentet 5.b Naturskada och dammgenombrott gäller försäkringen för skada genom snölast på tak som uppkommit i direkt samband med extrem nederbörds mängd med vissa tilläggsförutsättningar (5.b.1.1 första stycket). I andra stycket ges en definition av det i första stycket använda begreppet snölast. Här sägs helt kort ”tyngden av snö”, vilket närmast är att uppfatta som en precisering av vad som anges i första stycket. Vad som i detta sammanhang ska anses utgöra en sådan skadehändelse som ”anges” enligt allriskskyddet kan mot denna bakgrund inte sägas tydligt framgå av ordalydelsen, även om ordalydelsen närmast kan sägas tala emot Gjensidiges tolkning. Ytterligare ledning vid bedömningen av innebörden får sökas i hur försäkringsvillkoren i övrigt är utformade.

18. Grundmomentet är konstruerat så att det täcker vissa särskilt angivna risker medan allriskmomentet täcker alla ospecificerade risker som inte är undantagna. Gjensidige har argumenterat för att utformningen av grundmomentet indikerar vilka risker i form av naturskada som försäkringsbolaget alls är villigt att försäkra och att det inte är en logisk tolkning att allriskmomentet skulle täcka sådana risker avseende naturskada som faller utanför grundmomentet. Utformningen talar emellertid i minst lika hög grad för att allriskmomentet ska

ge skydd för alla andra risker än sådana exceptionella förhållanden vilka täcks som naturskada enligt grundmomentet.

19. En sådan tolkning får också stöd av utformningen av andra delar av grundmomentet, t.ex. beträffande risken storm. Momentet gäller enligt punkten 5.b.1.1 första stycket för skada genom storm som kvalificeras som vind med en hastighet om minst 21 meter per sekund. I andra stycket framhålls att med skada genom storm avses att egendomen har skadats av vindkraften. I allriskmomentet har det tagits in ett undantag i punkten 6.k.2, enligt vilket ersättning inte betalas för skada som orsakats genom vind. Det förhållandet att ett särskilt undantag har ansetts behövligt tyder på att en stormskada som inte ersätts enligt grundmomentet annars skulle kunna ersättas genom allriskmomentet.

20. Motsvarande betraktelsesätt kan anläggas beträffande undantagen rörande ingrepp i bärande byggnadskonstruktion eller eftersatt underhåll. Något undantag i allriskmomentet har däremot inte gjorts för skada genom snölast.

21. Av det anförda följer att punkten 5.k.1 i allriskmomentet inte kan förstås på det sättet att den endast omfattar skadehändelser som inte alls berörs i grundmomentets villkor om naturskada. Det krävs i stället att skadehändelsen omfattas av grundförsäkringen för att ersättning enligt allriskmomentet ska vara utesluten. Allriskmomentet kan alltså omfatta skadehändelser med koppling både till snölast på tak och till bristande byggnadskonstruktion.

Plötslig och oförutsedd skada

22. Försäkringsvillkor innehåller vanligen avgränsningar som syftar till att från försäkringen utesluta skador eller händelser som är påräkneliga. Detta

sker i allriskvillkor ofta på så sätt att det anges att det för ersättning krävs att det är fråga om en plötslig och oförutsedd fysisk skada (jfr p. 14).

23. Att skadan ska vara ”plötslig” innebär att förloppet är momentant; det ska inte gå att förhindra dess utveckling eller omfattning. En sådan begränsning av det som täcks av försäkringen avser att undanta skador som utvecklar sig över tid.

24. En skadehändelse får inte heller vara något som det finns anledning att räkna med. Detta markeras i villkoren med att skadan ska vara ”oförutsedd”, vilket avser att utesluta skador som beror på bl.a. förslitningar till följd av normal användning.

25. I rättsfallet ”Scana Steels maskinförsäkring” NJA 2007 s. 17 tog Högsta domstolen ställning till hur begreppet ”oförutsedd skada” skulle tillämpas i fråga om en maskinförsäkring. Domstolen gav i avgörandet uttryck för att begreppet inte kunde ges den bokstavliga innebörden att ingen faktiskt ska ha förutsett skadan. I stället måste villkoret uppfattas så att skadan i någon rimlig mening inte har varit möjlig att förutse. Vid bedömningen av förutsebarheten ska även omständigheter som har blivit kända under försäkringstiden beaktas. Det är fråga om en objektiviserad bedömning utifrån vad som typiskt sett är möjligt att förutse.

I detta fall var skadeorsaken bristande byggnadskonstruktion

26. Samtliga utredningar av skadeorsaken har utgått från att det fanns snö på butiksdelens tak i de mängder som uppmättes vid Gjämsidiges skadeutredning. Snömängden var ordinär för regionen och årstiden. Det är också klarlagt att det röjdes snö från taket cirka två och en halv vecka före raset och att det därefter

föll måttliga mängder snö. Det har även framkommit att det skottades ner snö från taket på en anslutande lagerbyggnad till butiksbyggnadens tak två dagar före raset med anledning av en reparation av en tidigare brandskada.

27. Den ursprungliga butiksdelen uppfördes 1972. Lagerbyggnaden tillkom 1986 och taket på butiksdelen tilläggsisolerades 2013.

28. Av utredningen i målet framgår att butiksbyggnadens stomkonstruktion inte hade förstärkts vid ombyggnationerna. Hade stommen förstärkts på ett normenligt sätt hade taket enligt vad utredningen visar inte rasat in med den snölast som förekom. Den bristande byggnadskonstruktionen får därmed anses vara den huvudsakliga orsaken till raset.

Skadan var plötslig och oförutsedd

29. Det råder ingen tvekan om att de skador som uppkom när taket på butiksdelen rasade in var i det närmaste omedelbara. Skadan var alltså plötslig i försäkringsvilkorens mening.

30. Det har inte framkommit att vare sig tidigare eller nuvarande företrädare eller arbetsledning för Möbellind hade faktisk kännedom om byggnadens bristande konstruktion. Enbart det faktum att Möbellind var ägare till den aktuella byggnaden, och därför ansvarar för den i olika avseenden, gör inte att skadan rimligen var möjlig att förutse.

31. Den samlade utredningen i denna del ger vidare klart besked om att den bristande bärförmågan inte var möjlig att upptäcka med blotta ögat.

32. År 2016 gjordes en generell besiktning av byggnaden. Vid denna kom det inte fram någon omständighet som tydde på att byggnadskonstruktionen var bristfällig.

33. För den tilläggsisolering som gjordes 2013 anlätades ett utomstående företag som totalentreprenör. Det har inte framkommit något som talar för att eventuella felaktigheter i entreprenaden ska tillräknas Möbellind.

34. Mot bakgrund av de nämnda förhållandena, samt med hänsyn till att den befintliga snölasten inte kan sägas ha varit onormal för årstiden, har skadan i någon rimlig mening inte varit möjlig att förutse för Möbellinds ledning. Den har därmed varit oförutsedd i försäkringsvillkorens mening.

Undantagen för ingrepp i bärande byggnadskonstruktion och eftersatt underhåll aktualiseras inte

35. Gjensidige har slutligen invänt att skadan är undantagen genom punkten 6.k.3 i allriskmomentet eftersom det är fråga om ingrepp i bärande byggnadskonstruktion eller i vart fall eftersatt underhåll.

36. Som hovrätten konstaterat har det inte lagts fram någon utredning om vad tilläggsisoleringen närmare innebar. Det finns således inget som talar för att isoleringsarbetet kan sägas ha medfört ett ingrepp i byggnadens bärande konstruktion. Det är inte heller bevisat att Möbellind försummat underhållet genom att inte kontrollera bärkraftigheten i byggnaden eller att inte skotta bort snö i tillräcklig omfattning.

Sammanfattande slutsats

37. Av det anförda framgår att den aktuella skadan omfattas av försäkringens allriskmoment eftersom den har varit plötslig och oförutsedd och då något undantag från försäkringen inte ska tillämpas.

38. Hovrättens domslut ska mot denna bakgrund fastställas.

_____

_____

_____

I avgörandet har deltagit justitieråden Anders Eka, Svante O. Johansson (referent), Dag Mattsson, Malin Bonthron och Jonas Malmberg
Föredragande har varit justitiesekreteraren Johanna Siesing